

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2021

YEARBOOK

2021

ГОДИНА 12
БРОЈ 17

VOLUME XII
NO 17

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2021
YEARBOOK
2021

ГОДИНА 12
БР. 17

VOLUME XII
NO 17

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

вонр. проф. Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

проф. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Неџати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, проф. д-р Даринка Маролова, Доц. д-р Весна Коцева,
виш лектор м-р Снежана Кирова, Доц. д-р Наталија Поп-Зариева,
лектор д-р Надица Негриевска, виш лектор д-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

виш лектор м-р Биљана Иванова, виш лектор м-р Крсте Илиев,

виш лектор м-р Драган Донеv

(англиски јазик)

Техничко уредување

Сања Гацов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD— University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Ridvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD— University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,
Prof. Darinka Marolova, PhD, Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD,
lecturer Snezana Kirova, MA, Ass. Prof. Natalija Pop-Zarieva, PhD,
lecturer Nadica Negrievska, PhD, lecturer Marija Krsteva, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Ivanova, MA, lecturer Krste Iliev, MA, lecturer Dragan Donev, MA

(English language)

Technical editor

Sanja Gacov

Address of editorial office

Goce Delcev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

Марија Тодорова

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА ГЛАСОВНИТЕ СИСТЕМИ НА
ШПАНСКИОТ И НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Todorova

CONTRASTIVE ANALYSIS OF THE VOWEL SYSTEMS
OF SPANISH AND ITALIAN

9

Надица Негриевска

СИНТАКСИЧКО-СЕМАНТИЧКИ ФУНКЦИИ НА ПРЕДЛОГОТ
SU И НЕГОВИТЕ МОЖНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Nadica Negrievska

SYNTAX AND SEMANTICS FUNCTIONS OF THE PREPOSITION SU
AND ITS POSSIBLE EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE

15

Марија Леонтиќ, Севинч Ѓулшен

ТУРЦИЗМИТЕ ВО „РЕЧНИКОТ НА СИНОНИМИ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК“
ОД ТОЛЕ БЕЛЧЕВ И СНЕЖАНА ВЕНОВСКА-АНТЕВСКА

Marija Leontik, Sevinç Gülşen

TURKISH LEXICAL BORROWINGS IN THE “DICTIONARY OF SYNONIMS
OF THE MACEDONIAN LANGUAGE“ BY TOLE BELCEV AND

SNEZANA VENOVSKA-ANTEVSKA..... 25

Ѓзим Хафери, Билјана Ивановска

НОВИ ЗБОРОВИ ВО ЈАЗИКОТ ВО ВРЕМЕ НА КОРОНА ПАНДЕМИЈА

Gzim Xhaferri, Biljana Ivanovska

NEW WORDS IN THE LEXICON DURING CORONA PANDEMIC

43

Надица Негриевска

ПРЕГЛЕД НА НАЈЧЕСТИТЕ ЛАЖНИ ПАРОВИ МЕЃУ
ИТАЛИЈАНСКИОТ И ШПАНСКИОТ ЈАЗИК

Nadica Negrievska

OVERVIEW OF THE MOST COMMON FALSE PAIRS BETWEEN
ITALIAN AND SPANISH LANGUAGE.....

53

Книжевност

Kristina Kostova, Marija Krsteva, Dragan Donev

ARCHETYPAL LITERARY CRITICISM APPLIED ON J.K. ROWLING'S
HARRY POTTER BOOK SERIES, WITH A FOCUS ON

NORTHROP FRYE'S VIEWS

63

Natalija Pop Zarieva, Kristina Kostova, Marija Krsteva

REPRESENTATION OF FEMME FATALES IN GOTHIC AND ROMANTIC
WRITINGS AT THE END OF THE 18TH CENTURY

73

Славчо Ковилоски

ПРЕКРАСНИОТ УМ НА МИТРА РИСТОВА, БИСЕРОТ НА
МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА КНИЖЕВНОСТ ОД XIX ВЕК

Slavcho Koviloski

THE WONDERFUL MIND OF MITRA RISTOVA, THE PEARL
OF MACEDONIAN NATIONAL LITERATURE FROM THE CENTURY 83

Ева Ѓорѓиевска

ARS COMBINATORIA КАКО ПОСТСТРУКТУРАЛИСТИЧКА ПОСТАПКА
ВО РОМАНОТ ЗАМОКОТ НА ВКРСТЕНИТЕ СУДБИНИ ОД ИТАЛО КАЛВИНО

Eva Gjorgjievska

ARS COMBINATORIA AS A POST-STRUCTURAL PROCEDURE IN THE
NOVEL THE CASTLE OF CROSSED DESTINIES BY ITALO CALVINO 93

Методика

Neda Radosavlevikj

STUDENTS' ATTITUDES AND PREFERENCES TO ONLINE TEACHING
DURING THE PANDEMIC COVID -19 PERIOD

(A STUDY CONDUCTED AT SEEU)..... 103

Преведување

Светлана Јакимовска

ПРИДОНЕСОТ НА ФУНКЦИОНАЛИСТИЧКИТЕ ТЕОРИИ ВО
РАЗВОЈОТ НА СОВРЕМЕНАТА ТРАДУКТОЛОШКА МИСЛА

Svetlana Jakimovska

CONTRIBUTION OF FUNCTIONALIST THEORIES TO THE DEVELOPMENT
OF CONTEMPORARY TRADUCTOLOGY 123

Драган Донеv, Наталија Поп Зариева, Кристина Костова

УЛОГАТА НА ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ ВО
ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА И ИНФОДЕМИЈА

Dragan Donev, Natalija Pop Zarieva, Kristina Kostova

THE ROLE OF TRANSLATION IN THE GLOBALIZED WORLD
DURING PANDEMIC AND INFODEMIC 133

Прагматика

Стефан Трајчев, Билјана Ивановска

ВНАТРЕШНИ И НАДВОРЕШНИ МОДИФИКАЦИИ НА
ГОВОРНИОТ ЧИН ИЗВИНУВАЊЕ

Stefan Trajchev, Biljana Ivanovska

INTERNAL AND EXTERNAL MODIFICATIONS OF
THE SPEECH ACT APOLOGY 141

Билјана Ивановска, Гзим Хафери

ЗНАЧЕЊЕ НА МОДАЛНИТЕ ЧЕСТИЧКИ ОД ПЕРСПЕКТИВА НА
ТЕОРИЈАТА ЗА ГОВОРНИ ЧИНОВИ

Biljana Ivanovska, Gzim Xhaferri

THE IMPORTANCE OF MODAL PARTICLES FROM PERSPECTIVE

OF THE THEORY OF SPEECH ACTS 151

Прикази

Ева Ѓорѓиевска

ОСВРТ КОН „ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА“

ОД МАРИЈА КУСЕВСКА И БИЛЈАНА ИВАНОВСКА

Eva Gjorgjievska

REVIEW OF THE BOOK "RESEARCH IN PRAGMATICS"

BY MARIJA KUSEVSKA AND BILJANA IVANOVSKA 163

ВНАТРЕШНИ И НАДВОРЕШНИ МОДИФИКАЦИИ НА ГОВОРНИОТ ЧИН *ИЗВИНУВАЊЕ*

Стефан Трајчев¹, Билјана Ивановска²

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
stefan.trajchev@gmail.com

²Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
bijana.ivanovska@ugd.edu.mk

Апстракт: Прагматиката е наука која ја изучува и опишува јазичната комуникација и говорните чинови со одредени комуникациски цели. Теоријата на говорни чинови во основа се занимава со она што луѓето го прават со јазикот, односно кои функции ги извршуваат со помош на јазикот. Извинувањето се дефинира како говорен чин со кој повторно се воспоставува нарушениот однос помеѓу соговорниците предизвикан од некоја грешка, навреда или прекршок. Говорниот чин *извинување* опфаќа пет стратегии, сепак иако една од петте споменати стратегии е доволна за да се реализира говорниот чин на извинување, често се комбинираат две или три стратегии за да се создаде поголем интензитет. Покрај петте главни стратегии, постои можност да се измени извинувањето внатрешно или надворешно, со интензивирање или ослабување на истото. Изразувањето на загриженост кон слушателот се смета како екстерно модифицирање на извинувањето, па така разликуваме внатрешно и надворешно модифицирање на извинувањето. Засилувањето на внатрешното модифицирање се реализира со вметнување на прилози, емотивни извици, маркерот за учтивост „те молам“ и со повторување на изразите за извинување. Засилувањето на надворешното извинување се реализира преку подготвителни изјави и со осврнување на чувствата на слушателот, односно оштетениот. Ублажувањето на внатрешното модифицирање е изразено со намалување на вината на говорителот, додека пак намалувањето на надворешното модифицирање е изразено преку понуда за надоместување на штетата, хумор, преку забелешка која се однесува на иднината и/или директната стратегија. Модифицирањето на извинувањето позитивно влијае на говорниот чин *извинување* и ја зголемува неговата прагматична вредност.

Клучни зборови: прагматика, говорни чинови, извинување, модификации, внатрешни модификации, надворешни модификации.

INTERNAL AND EXTERNAL MODIFICATIONS OF THE SPEECH ACT *APOLOGY*

Stefan Trajchev¹, Biljana Ivanovska²

¹Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Stip
stefan.trajchev@gmail.com

²Faculty of Philology, University „Goce Delchev“, Stip
biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

Abstract: Pragmatics studies and describes certain aspects of communication and speech acts are an important part of it. The theory of speech acts basically deals with what people do with language, i.e. what functions they perform. An apology is defined as a speech act that re-establishes a disturbed relationship between the interlocutors caused by a mistake, insult or misdemeanor. The speech act of apology includes five strategies. Although one of the five strategies mentioned is sufficient to accomplish the aim, two or three strategies are often combined to make the apology more effective. In addition to the five main strategies, an apology may be modified internally or externally, by intensifying or weakening it. Expressing concern about the listener is considered external modification of the apology, so we distinguish between its internal and external modification. The reinforcement of the internal modification is realized by inserting attachments, emotional expressions, the politeness marker “bitte” and by repeating the expressions of apology. The external strengthening of the apology is realized through preparatory statements and by addressing the feelings of the listener, i.e. the affected person. Internally, the reduction of the apology is expressed by reducing the blame of the speaker, while externally it is expressed by offer of compensation, humor, through a remark about the future or a directive strategy. Modifying the apology positively affects the speech act of apology and increases its pragmatic value.

Keywords: *pragmatics, speech acts, apology, modifications, internal modifications, external modifications.*

1. Вовед

Јазикот го користиме секојдневно со цел да оствариме комуникација со нашите соговорници. Она што луѓето го говорат, не зависи само од индивидуалните мисли, туку исто така и од конвенциите што се воспоставуваат во социјалната, културната или етничката група во која тие се дел. Овие конвенции варираат од еден јазик до друг јазик и од една до друга култура и на тој начин, понекогаш ја отежнуваат успешната комуникација. Успехот на нашата комуникација зависи од познавањето што го имаме за конвенциите на културата на нашиот соговорник. Всушност, познавањето на јазичните форми не е никаква гаранција дека изучувачите на еден јазик нема да се соочат со проблеми и ќе имаат успешна комуникација со изворните говорители на

јазикот. Токму тука се појавува потребата од прагматиката која се фокусира на проучување на поврзаноста меѓу процесот на создавање на јазикот и неговите создавачи. Како основна единица на јазичната комуникација, прагматиката го наведува говорниот чин. Иако говорните чинови се универзални, начинот на нивно изразување се разликува од јазик до јазик, односно од култура до култура. Во овој труд ќе се осврнеме на говорниот чин *извинување*, односно на модификациите кои се јавуваат кај истиот. Причина за ваквите модификации и отстапувања од вообичаените стратегии на реализирање на говорниот чин извинување е намерата на говорителот да го интензивира, односно засили или минимизира, односно намали самиот чин на извинување. Таквите модификации се јавуваат како додатоци на веќе постоечките изрази на извинување. Во однос на тоа на кој дел од извинувањето настануваат модификациите, разликуваме внатрешни и надворешни модификации. Подолу ќе се обидеме точно да дефинираме каде и како се јавуваат овие модификации при реализација на говорниот чин извинување. Како надополнување и дообјаснување на теоретскиот дел за модификациите на говорниот чин *извинување* се употребени изрази и потврди од Маер (Maer, 2007) како селектирани примери кои се однесуваат за овој говорен чин, а нашата цел, во истражувањата кои тековно се изведуваат за подготовка на магистерскиот труд од областа на овој говорен чин, е да се направи контрастивна анализа поткрепена со примери кои ќе се добијат од македонските изучувачи на германски како странски јазик.

2. Прагматика

Изучувачите на вториот јазик можат да бидат граматички компетентни, но сепак да немаат познавање на социолингвистички правила за соодветно комуницирање и разбирање на јазикот во контекст. Поаѓајќи од тоа дека првиот и вториот јазик на ученикот може да се разликуваат во реализацијата на говорни чинови, недостаток на јазично, социјално и прагматичко знаење може да предизвика ученикот да постигне прагматички неуспех. Оттука се појавува потребата од прагматиката која има за цел таквите прагматички неуспеси во комуникацијата да ги избегне и да ги препознае социјалните и меѓучовечките аспекти во една комуникација за да создаде соодветни изрази.

„Прагматиката е проучување на можноста на корисниците на еден јазик да ги поврзат речениците со контекстите во кои би биле соодветни“ (Levinson, 1983, стр. 25). Таа претставува проучување на значењето на она што луѓето го изговараат во контекстот.

Според Ван Дијк (Van Dijk, 1977), прагматиката се состои од конвенционални правила за употреба на јазикот и нивно користење при изразување, на начин којшто е типичен и соодветен за говорителите на тој јазик. Без познавање на прагматичките вредности и конвенционалните правила на комуникација

на целниот јазик, може да се појави критичен извор на недоразбирања и интеркултурни погрешни толкувања.

Коен (Cohen, 2010) смета дека фокусот на прагматиката во реалноста ја вклучува употребата на јазикот во општествени и културни контексти, па непознавањето на општествените и културни вредности на јазикот доведува до погрешно разбирање, навредување на соговорникот и до неуспешна комуникација. Следствено на ова, прагматичката компетенција се однесува на умешноста и знаењето да се комуницира во даден контекст.

Фокусот на интерес на прагматиката е описот и анализата на прагматичката компетенција, која опфаќа прагматичка и социо-прагматичка компетенција и се изразува преку реализација на одредени говорни чинови од одредени корисници на јазикот. Додека прагматичката компетенција се однесува на соодветноста на формата на исказот, социопрагматичката компетенција се однесува на соодветност на значењето во социјален контекст. (Thomas, 1983, стр. 106)

Прагматичката компетенција се однесува на илокуциската компетенција, односно на знаењето како да се употреби јазикот за да се реализираат говорните чинови и нивните функции додека социолингвистичката компетенција се однесува на знаењето како соодветно да се извршат јазичните функции според даден контекст. Бидејќи со говорните чинови се извршуваат општествените комуникациски функции, тие се еден од главните елементи на прагматиката.

3. Говорни чинови

Како основна единица на јазичната комуникација, прагматиката го наведува говорниот чин. Теоријата на говорни чинови во основа се занимава со она што луѓето го прават со јазикот, односно кои функции ги извршуваат со помош на јазикот.

Говорните чинови опфаќаат повеќе фактори, како: кој е говорителот, што прави тој додека кажува нешто, кои се околностите, каков е неговиот однос со соговорникот, која е целта на говорниот чин во поширокиот општествен контекст.

Главна улога во одредувањето на функцијата на говорниот чин ја има контекстот во кој се реализира исказот и заедно со социолингвистичките фактори, како возраста, полот, општествената блискост и статусот на соговорникот, ја одредуваат синтаксичката форма. Па така, говорните чинови извршуваат неколку функции и тоа: наредување, барање, замолување, извинување, одбивање и слично.

Извинувањето се дефинира како говорен чин со којшто повторно се воспоставува нарушениот однос помеѓу соговорниците предизвикан од некоја грешка, навреда или прекршок.

Според класификацијата на Олштајн и Коен (1983), на која е заснована кодираната шема на проектот CCSARP¹ (Блум-Кулка/Хаус/Каспер 1989), говорниот чин на извинување опфаќа пет потенцијални стратегии, и тоа:

1. Израз на извинување;
2. Признание за одговорност;
3. Објаснување на ситуацијата;
4. Понуда за поправка;
5. Ветување за воздржаност.

Иако честопати при изразување на извинување употребуваме, односно комбинираме неколку стратегии за извинување, сепак само една од нив е доволна за реализација на говорниот чин извинување. Сепак, со таквото комбинирање на една, две или три стратегии на извинување се постигнува поголем интензитет, односно впечатливост на говорниот чин на извинување.

Исто така, говорителот може да изрази загриженост за благосостојбата на соговорникот. Тросборг (Trosborg, 1994, стр. 382) таквото изразување на загриженост спрема соговорникот, го смета за дополнителна стратегија на извинување како и петте претходни додека други студии, кои како предмет на истражување го имаат извинувањето, таквото изразување на загриженост спрема слушателот го именуваат како надворешно модифицирање. Како аргумент за ваквото именување се смета тоа што покрај погоре наведените стратегии кои, како што објаснивме, можат да се употребуваат самостојно, но и да се комбинираат една со друга со цел да изразат посилен интензитет, изразот на загриженост кон слушателот не може да се смета како самостојна стратегија за извинување, ниту пак како самостоен чин на извинување.

4. Модифицирање на говорниот чин извинување

Покрај петте главни споменати стратегии, постои можност извинувањето да се измени, односно модифицира. Модифицирањето може да биде внатрешно или надворешно со што всушност се постигнува интензивирање или ослабување на истото. Бидејќи засилувањето го зголемува извинувањето, тоа значи поголема поддршка на слушателот и поголемо понижување за говорителот. Ослабувањето, од друга страна, значи поддршка за говорителот, бидејќи на тој начин тој го минимизира чинот на социјално непочитување, а со тоа и неговата вина.

Се разликуваат два вида модифицирање, и тоа: внатрешно и надворешно модифицирање, кои понатаму се диференцираат зависно од тоа дали придонесуваат за засилување или слабеење на извинувањето.

¹Cross-Cultural Speech Act Realization Pattern

4.1. Засилувачи како елементи за внатрешно модифицирање

Стратегиите за извинување можат внатрешно да бидат засилени со прилози, емотивни извици, како и со учтиви форми. Повторувањата на овие изрази за извинување, исто така, се дефинираат како засилувачи.

- Интензивирање со прилози

За засилување, односно интензивирање на извинувањето со прилози најчесто се употребуваат прилози, како: *искрено, длабоко, навистина, тотално, страшно, многу, ужасно, неверојатно, исклучително, толку* итн.

На пример: *Навистина ми е жал за твојата книга.*²

Некои засилувачи, исто така, се комбинираат или се повторуваат за изразување на уште поголем степен на интензивирање, како на пр.:

Толку многу ми е жал, неверојатно ми е жал.

- Интензивирање со емотивни извици

Како непосредна реакција на чин на социјално непочитување, често се употребуваат извици, како: *ох, упс, о Боже, ох мој Господе* и сл.

На пр.: *Ох, мој Господе, извинете!*

Емотивните извици се користат за да се засили силата на илузионирање на извинувањето и тие внесуваат поголема емпатија и топлина во одговорите, или прагматички гледано, го заштитуваат своето позитивно лице, но и позитивното лице на соговорникот.

- Интензивирање со учтиви форми

Учтивите форми, како *те молам* се користи за да се засили барањето за извинување.

На пр.: *О, те молам извини!*

- Интензивирање со повторување на изрази на извинување

Најчесто се повторуваат неколку изрази на извинување со цел да се добие поголем интензитет на извинувањето, односно тоа да биде поубедливо.

На пр.: *Навистина ми е жал. Бедно се чувствувам. Ова е ужасно. Навистина ми е жал.*³

4.2. Ублажувачи на внатрешното модифицирање

Внатрешните модификации кои го минимизираат чинот на социјално непочитување, се манифестираат преку оградување од грешката. Со оградувањето се наведуваат некои споредни фактори или се свртува вниманието кон нешто друго со што се намалува тежината на грешката, а со тоа и на самото извинување. Овие ја минимизираат вината на говорникот и со тоа помагаат да

² Примерите се земени од Маер К. (2007)

³ Преводните еквиваленти (на овој и на следните реченични примери) се на авторите, преземени од Маер К. (2007).

се спаси/одржи позитивно неговото лице. Исказите за оградување од грешката се поделени на две групи, и тоа:

- Намалување на тежината на грешката

Преку релативизирање на тежината на грешката или пак, преку претставување на истата во подобро светло се намалува потребата за извинување и индиректно одговорноста на говорителот.

На пр.: *Многу ми е жал, но еве се случи.*

- Одоброволување/изрази на смирување/помирување

Овие искази всушност претставуваат понуда за надомест на штетата. Според Блум-Кулка (1989) ова средство за надомест на штетата „не е директно поврзано со грешката на говорителот“ (стр. 294).

На пр.: *Дозволете да Ве почестам нешто за јадење.*

4.3. Засилувачко надворешно модифицирање

Извинувањето може да биде модифицирано како барање преку изјава за ублажување или со изјава што го подготвува и навестува самиот говорен чин. Како што споменавме погоре, говорникот, исто така, може да изрази загриженост за слушателот.

- Изрази за помирување/ублажување и изрази со кои се подготвува соговорникот за говорниот чин извинување.

Како подготвителните така и ублажувачките изјави се користат за стратешко иницирање на говорниот чин. Со овие изрази говорителот се обидува да ги избегне евентуалните приговори на оштетениот и со тоа да предизвика позитивен став кај истиот. Ова може да се сфати како обид да се смири слушателот, со што ќе попусти и ќе го прифати извинувањето.

На пр.: *Жал ми е што Ви пречам. Но, случајно удрив со топка во Вашиот прозорец. Ќе платам за штетата. Жал ми е!*

- Загриженост за слушателот

Говорителот може да изрази загриженост за слушателот експлицитно осврнувајќи се на неговите чувства, кои можеби ги повредил или пак, генерално грижејќи се за неговата благосостојба. Ова може да се направи со надворешна модификација на соодветната стратегија за извинување.

На пр.: *Се надевам дека не сте лути.*

4.4. Ослабувачко надворешно модифицирање

Говорителот може да се обиде да го ублажи говорниот чин на извинување со минимизирање или негирање на чинот на социјално невнимание, односно непочитување за кое тој е одговорен. Ова минимизирање, односно негирање се интерпретира најчесто во форма на компензациона понуда, хумор, како и во

форма на забелешки ориентирана кон иднината, кои често пати се изразени преку стратегија за упатување и/или директна стратегија.

- Понуда за договор/усогласување

Говорителот се обидува да се справи со кршењето на социјалната норма со тоа што ќе понуди помирувачка понуда што, која за разлика од понудата за обесштетување, нема директна врска со чинот на прекршување.

На пр.: *Јована, навистина ми е жал што немам пари денес. Ќе ти купам пица за да ти надокнадам.*

- Хумор

Со хумористичен исказ, говорителот може да се обиде да го смири слушателот.

На пр.: *Многу ми е жал, бидејќи Германија е елиминирана, им се случува нешто почесто.*

- Забелешка ориентирана кон иднината

Говорителот може да се оддалечи од негативните ефекти на повредата/навредата обидувајќи се да го насочи вниманието кон иднината. Маневри на одбивање од овој вид често се спроведуваат со употреба на директна стратегија, така што тие беа кодирани како варијанта на забелешка ориентирана на иднината.

На пр. во ситуација кога студент доцни на час: *Жал ми е! Бев буден до доцна вечер и се успав. Дали испуштив нешто? Во иднина нема да се повтори.*

- Директна стратегија

Како што е опишано погоре, ова е варијанта на забелешка ориентирана кон иднината.

На пример, со ситуација во која соиграчот е прегазен во одбојка на плажа: *Жал ми е. Моја грешка. Следниот пат двајцата треба да бидеме малку повнимателни.*

5. Заклучок

Говорните чинови се разликуваат од јазик до јазик во зависност од социолингвистичките фактори. Тие се предмет на истражување на прагматиката којашто се занимава со тоа како изучувачите на еден јазик ги поврзуваат речениците во контексти коишто би биле за нив соодветни. Прагматиката се состои од конвенционални правила за употреба на јазикот коишто говорителите треба да ги почитуваат. Секое непочитување на тие правила, го прави говорителот прагматички некомпетентен и се постигнува неуспех во комуникацијата. Со говорните чинови се изразуваат повеќе функции како наредување, барање, замолување, извинување, одбивање и слично. Извинувањето како говорен чин се изразува преку пет стратегии кои често пати меѓусебно се комбинираат за говорниот чин да добие поголем интензитет. Покрај меѓусебното комбинирање на петте стратегии, постојат и модификации на говорниот чин извинување.

Разликуваме модификации кои го засилуваат извинувањето и модификации кои го намалуваат истото. Бидејќи засилувањето го нагласува извинувањето, тоа значи поголема поддршка на слушателот и поголемо понижување за говорителот. Слабењето, од друга страна, значи поддршка за говорителот, бидејќи на тој начин тој го минимизира чинот на социјално непочитување, а со тоа и неговата вина. Понатаму разликуваме внатрешно и надворешно модифицирање. Како засилувачки внатрешни модификатори се јавуваат засилувачите во комбинација со прилози, потоа интензивирање со емотивни извици, интензивирање со формите за учтивост (те молам) и интензивирање со повторување на изразите на извинување. Како внатрешни модификации кои го намалуваат извинувањето ги наведовме намалувањето на тежината на грешката и одоброволувањето на соговорникот, односно изразите за смирување. Како засилувачки надворешни модификации ги наведовме ублажувачките и подготвителните изрази како и загриженоста за слушателот. Понудата за договор, хуморот, забелешката ориентирана кон иднината, како и директната стратегија ги споменаваме како ублажувачки надворешни модификации. Сите овие модификации претставуваат составен дел на говорниот чин на извинување, играат значајна улога во негово реализирање, позитивно влијаат на говорниот чин *извинување* и ја зголемуваат неговата прагматичка вредност.

Користена литература:

- [1] Blum-Kulka, S.; House, J.; Kasper, G. (1989). "The CCSARP coding manual". In: S. Blum-Kulka; J. House; G. Kasper (eds.), *Crosscultural pragmatics: Requests and apologies*. Norwood, NJ: Ablex pp. 273-294.
- [2] Cohen, A. (2010). *Coming to terms with pragmatics*. Во: N. Ishihara & A.D.Cohen (Eds.), *Teaching and learning pragmatics: Where language and culture meet*. London: Longman pp. 3–2.
- [3] Levinson, S. C. 1983, *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [4] Meyer, K (2007). *Interkulturelle Pragmatik: Aufforderungen, Entschuldigungen und Beschwerden ; Eine Untersuchung zur interkulturellen Sprechhandlungskompetenz deutscher Austauschschüler in den USA*. [Link: https://ediss.sub.uni-hamburg.de/handle/ediss/1773](https://ediss.sub.uni-hamburg.de/handle/ediss/1773).
- [5] Thomas, J. (1983). "Cross-cultural Pragmatic Failure." *Applied Linguistics* 4 [2]: 91–112.
- [6] Trosborg, A (1995). *Interlanguage Pragmatics: Request, Complaints, and Apologies*. Berlin: Walter de Gruyter & Co.
- [7] Van Dijk. T. A. (1977). *Text und Context: Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*. London: Longman.

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2021